

Ion D. SÎRBU

Lupul și Catedrala

roman

Ediție îngrijită, note, notă asupra ediției
și referințe critice de Toma Velici
Prefață de Adrian Dinu Rachieru
Notă biobibliografică de Antonio Patraș și Toma Velici

POLIROM
2025

Seria de autor „Ion D. Sîrbu“ este coordonată de Antonio Patraș.

© 2025 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © iStockphoto.com/Mark Farrer; © aetb/Depositphotos.com (colaj)

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, Bd. Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
București, Bd. Gheorghe Șincai nr. 9A, bl. 3A,
sc. A, et. 6, sector 4, 040312, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

SÎRBU, ION D.

Lupul și Catedrala: roman / Ion D. Sîrbu; ed. îngrijită, note, notă asupra ed. și referințe critice de Toma Velici, pref. de Adrian Dinu Rachieru; notă biobibliografică de Antonio Patraș și Toma Velici. – Iași: Polirom, 2025

ISBN: 978-630-344-149-8

I. Velici, Toma (ed. șt.)
II. Rachieru, Adrian Dinu (pref.)
III. Velici, Toma (nota biobibl.)

821.135.1

Printed in ROMANIA

Cuprins

<i>Romanele din roman</i> (Adrian Dinu Rachieru)	5
<i>Notă asupra ediției</i> (Toma Velici)	23
<i>Notă biobibliografică</i> (Antonio Patraș și Toma Velici)	35
<i>Lupul și Catedrala</i>	63

Addenda

<i>Ion D. Sîrbu despre Lupul și Catedrala</i>	527
<i>Referințe critice</i>	537

— Trebuie să știi, domnule Lupu, îmi spuse profesorul Ursu, de îndată ce am rămas singuri, că acest domn tovarăș Alfons Vulcu este o foarte apropiată cunoștință a Lidiei. Ține mult la ea și la fiica mea, Ruxandra, care stă la București, la o Vorvoreană, soră a Lidiei, urmând acolo pianul în particular. Cu originea ei dublu nesănătoasă – eu sunt un fost deținut politic, cu mulți ani de muncă forțată, grațiat printr-un miracol de care nici nu doresc să îmi amintesc, mama ei este boieroaică din stirpea Vorvorenilor severineni, care se pretindeau a fi rude și cu Basarabii Vechi, și cu Cantacuzinii mai noi –, îți dai seama, ar fi cam greu ca Ruxandra să poată să își alcătuiască un dosar prin care să fie admisă într-un liceu de muzică... Vulcu m-a invitat la acest banchet iudeo-creștin, probabil ca să îmi propună ceva.

— Dar ce să caut eu în galera asta?! Nu am nimic comun nici cu Sinagoga și nici cu Mitropolia.

— Nu se știe niciodată, râse profesorul Ursu: nici Alfons ăsta nu e chiar ateu, nici Mefisto nu e evreu, nici preacucernicul nu pare a fi prea ascet și călugăr. Poate că nici dumneata nu ești lup, așa cum nici eu nu mai sunt urs. Sunt un fost Ursu, un fost profesor de armonie și solfegii, un fost bărbat al Lidiei... Trăim cu toții într-un fel de provizorat teatral, acompaniem – fără partitură, dar cu dirijor mondial – pe protagoniștii din tragicomedia ce se joacă – aceeași, mereu și mereu aceeași – în lumea întreagă.

Tăcurăm. Strada cobora în pantă, din castanii încărcăți de zloată și chiciură picurau stropi de apă și smocuri de zăpadă. Cerul era plumburiu, mohorât. Plictisit. Dar frig nu era și nici vântul de martie, mâncătorul de zăpadă, nu bătea.

— Domnule Ursu, îi spusei, eram foarte beat la acel revelion de acum trei ani. Cineva – care era și el la fel de amețit – a venit și mi-a șoptit la ureche: „Fratele tău, Pătru Lupu, a murit în Deltă!“. Atât. Până să realizez cruzimea acestei cumplite informații, până să mă scol de la masa chefului, nu am mai putut afla cine a fost persoana care mi-a adus această veste.

Care – acum sunt sigur – e perfect adevărată. Alaltăieri, soția dumneavoastră mi-a spus: „Soțul meu a fost acela care...”.

— Da. Eu am fost.

— Cred că am dreptul să vă cer amănunte.

— Nu ai niciun drept. I-ai spus totul soției dumitale, ea a avut mijloacele de a mă depista. Am fost de trei ori chemat la stăpânire și sfătuit politicos să uit complet această poveste. Pentru binele meu, pentru binele dumitale, pentru binele copiilor nenorocitului de Pătru Lupu. Am uitat!

Tremuram. Mă înecam. Nu mai aveam aer.

— Și acum, îl întrebai, acum de ce îmi spuneți? Nu vă mai e frică?

— Nu știu. Salcia Preotesei m-a tulburat. Și cuvintele ce ți le-a spus: „Astăzi e ziua ta, Lupule: să nu te îmbeți!”. Te văd într-o altă lumină, semeni astăzi cu fratele tău, pe care și eu, și Mefisto l-am iubit și admirat.

— L-am trădat! Am depus împotriva lui. Fără să-mi dau seama.

— Prostii! Pușcăria, dragul meu coleg, în secolul nostru, nu mai este un accident juridic, o nenorocire socială. Nici cauza și nici finalitatea sa nu pot fi deduse studiind sau reconstituind dosarele penale, alcătuite, pe atunci, de formă, prin *ira et studio*¹. Dosarele noastre sunt una – adevărul nu-l mai știe nimenea. După a mea părere, pușcăria e un act de destin. Un mister de inițiere. Pușcăria nu aparține Istoriei și nici Politicii, decât la suprafață; dialectica ei e existențială, oamenii care au parte de ea sunt aleși, au un semn, ei din naștere poartă în sămânța lor această condamnare la suferință și experiență. Din punct de vedere juridic este – pentru cei mai mulți – un simplu act statistic, comandat de sus sau din afară. Din punct de vedere existențial însă, o astfel de aventură este o formă modernă de theofanie: de revelație a spiritului, care, prin noi, lua act de legile materiei și ale istoriei. Pe un minim de

1. Cu ură și părtinire. Expresia originală: *sine ira et studio* – fără ură și părtinire (*lat.*).

suprafață, în centrul Patriei noastre, se concentrează maximumul de luciditate, suferință și speranță în mai bine. Și eu, și Mefisto am fost comuniști în ilegalitate: eu sunt fiu de moț sărac, el e fiu de miner și mai sărac. Eram doctori, eu în muzicologie, el în filosofie, când ne-au înhățat. Află, tinere, că *acolo* am învățat marxism, socialism, dialectică. De la țărani și muncitori, de la soldați și studenți. Societatea are nevoie de febrele și de bețiile ei ca să se poată trezi din vise, utopii și cruzimi postbelice. Azi sunt trei ani de când a murit Marele Învățător al tuturor popoarelor: o salcie frântă a înverzit în fundul unei grădini. Nu înțeleg lacrimile ce le văd în ochii tăi, așa cum nici tu nu vei înțelege că am fost foarte fericit acolo. Și că am devenit om acolo. Chiar dacă am murit.

— Cum a murit Pătru?

— Frumos. Sublim. Stupid. Absurd. În orice caz, a avut parte de o moarte mult mai frumoasă decât mine.

— Nu înțeleg. Dumneavoastră sunteți viu. Și liber.

— Ezechiel, Ezechiel! Simt că deocamdată nu ești copt pentru adevăr. Fratele tău era cu șapte clase spirituale și morale peste tine. Avea forță, bun-simț, înțelepciune, deși nu a încetat nicio clipă să fie un simplu țăran de la munte, cu câteva clase primare. Da! Dar acolo – nu știu dacă vei înțelege – are loc o ciudată selecție, nu naturală, ci supranaturală: se separă, în numai câteva luni, ce e grâu de ce e neghină, cel cinstit de cel lichea, cel în spirit de cel prost, cel cu har de cel cu școală numai. Am văzut soldați simpli judecându-și generalii ce i-au condus pe front: și, crede-mă, știau ce spun. Am văzut țărani gospodari criticând miniștri și profesori de agronomie, studenți judecându-și profesorii ca pe hoții de cai, popi de la țară afurisindu-și înalții prelați din mitropolii sau patriarhii, pentru trădare, îmbuibare, hoții. Da. Într-un anume fel, pușcăria noastră politică a fost un pelerinaj la un sfânt mormânt: nu la cel pe care-l crezi, ci la mormântul unor sfinte speranțe sociale în a căror și pentru a căror înviere trăiam și supraviețuiam. Gândesc politic, gândesc marxist – sunt obligat să știu dialectică și materialism istoric. Trei sunt acele situații limită ce mi se par mai

grave decât moartea: războiul, pușcăria și mina. Războiul ca ucidere în masă, pușcăria ca paralizie a libertății spațiului și timpului istoric, și mina ca muncă în întuneric și robie... Dar, dintre toate acestea, am datoria să-ți spun, adevăratul iad e pușcăria... Dar iadul acesta ne permitea nouă, celor salvați de animalitate și frică, să participăm la cursurile unei academii libere într-o mânăstire filosofică, ca la ședințele unui parlament, în care dracii și îngerii dezbăteau soarta viitorului mileniu, formula viitoareii lumi... Nu mă interesează dacă mă crezi sau nu. Ceea ce trebuie să știi este că fratele tău, Pătru, a absolvit cu *summa cum laude* această înaltă școală. Avea stofă de mare gânditor, de prudent profet, de predicator moral. Dacă ar fi rămas în viață, ar fi fost, ar fi putut să fie, un ideal primar sau președinte de cooperativă. Eu și Mefisto am fost în brigada lui: el ne-a salvat viața. Am fost martori la cutremurătoarea sa moarte.

— Doamne Dumnezeu! Cu profesorul Mefisto sunt prieten de doi ani, am băut de nenumărate ori împreună, nicio dată nu a suflat o singură vorbă despre fratele meu...

— Așa hotărâsem. Să fim cu ochii pe tine, dar să nu-ți spunem nimic. Nu aveam voie. Nici încredere în tine nu aveam. Ești necopt, înfricat, fofilat – nu ți-ai făcut ordine în propria viață și familie. Am făcut greșeala de a-ți șopti la ureche vestea morții lui – eram și eu foarte beat și foarte muribund –, nu știam că-i vei povesti totul soției dumitale. Care, în afară de faptul că rupe bilete la Teatru, mai îndeplinește, discret, și niște misiuni muieresti, anexe și rentabile. Nu știai?

— Bănuiam. Știam. Dar mi-am impus să mă fac că plouă. Din comoditate. Sau lașitate.

— Vezi? Astfel, dragă Ezechiel-cel-mic, întâi va trebui, conform apocrifelor scripturi, să asiești, cu ochii deschiși, la dărâmarea Ierusalaimului tău, abia după aceea – în conștientă robie babiloniană – vei avea voie să te înscrii la cuvânt. Stofă de profet nu ai, dar stofă de om cinstit s-ar putea să ai chiar mai mult decât e nevoie în zilele noastre.

— Este foarte ușor să devii profet, mi-a spus Mefisto nu de mult, e destul să spui adevărul despre ziua de azi – și peste zece sau o sută de ani toată lumea te va considera un mare ghicitor al viitorului. Un adevărat vizionar...

— Vezi!?! Iată, acum, adevărul de azi despre mine. Trebuie să ți-l spun, înainte de a ne așeza la această masă de pace iudeo-ortodoxă... După moartea fratelui tău, Pătru Lupu, m-am înscris, de bună voie, să merg să lucrez la o mină. Ni s-a spus că o zi de lucru în acea mină de plumb va conta cât trei zile de detenție. Mai aveam șase ani de executat, mi-am zis: lucrez doi ani – eram tânăr, puternic, sănătos – și după aceea mă pot întoarce la fiica mea, Ruxandra, și la soția mea, Lidia. Am lucrat. Un an numai. Am fost grațiat – abia după eliberare mi-am dat seama că mina aceea nu a fost numai de plumb. Iată, pe brațul meu poți vedea câteva ciudate pete albe. Părul meu va cădea, dinții la fel. Sunt total impotent ca bărbat. Doctorii îmi spun că voi muri, în cel mult un an sau doi, de un fel de anemie pernicioasă. Vezi, dacă fratele tău ar fi trăit, el nu m-ar fi lăsat să merg la mină! Sunt sigur de asta!

Pământul, cerul, norii și copacii se clătinau de parcă ar fi fost amețiți de izbitura acestor crunte adevăruri. Și eu mă clătinam, primisem o lovitură în moalele capului, într-adevăr vedeam în față-mi zidurile cetății *mele* dărâmându-se, piatră după piatră. Toți știuseră despre mine totul: și Mili, și Mefisto, și Preoteasa. Chiar și Lidia, chiar și acest falnic profesor Ursu. Numai eu – cu lupa și ploșnițele mele – pluteam ca un pai idiot pe râul murdar al acestei revărsări de păcate și murdării.

— Cum a murit fratele meu? Vă implor...

— Are doi copii: un băiat, Ionuț, și o fetiță, Petruța. Trebuie să fie prin clasele a cincea și a șaptea. Te-ai interesat de soarta lor? O ajuți pe văduva fratelui tău, a fratelui care nu a avut despre tine decât vorbe de laudă și dragoste? Nu trăim, dragă Ezechiel, ca un EU între două paranteze: nașterea și moartea. Trăim și în istorie, și în veșnicie. În datoria morală și dragostea frățească. Istoria este o abatere de la veșnicie – viața noastră nu are voie să fie o abatere de la jertfă și răspundere. Nu ție

îți țin o lecție: ci mie! Și eu am datoria de a face totul ca Lidia și Ruxandra să-și poată salva viața ca existență și nu ca o simplă supraviețuire de azi pe mâine. Mă uit în ochii tăi, frate Ion Lupu, văd salcia Preotesei noastre, mă duc să mă îmbăt cu Mefisto la această târzie, prea târzie, logodnă între o Sinagogă moartă și o Biserică ortodoxă muribundă. Mi s-a terminat untdelemnul, ard pe feștilă. Văd totul în negru. Pentru cel puțin o sută de ani înainte, nu văd decât mici schimbări, nicio schimbare față de ieri sau alaltăieri.

— Totuși, încercăi să-l contrazic, mi se pare evident că se naște, aici la noi, o lume nouă, un om nou, o dreptate nouă. Construim o lume mai bună și mai liberă. Mie așa mi se pare.

— Mă bucur. Peste câteva decenii, Statul va dispărea, milițienii la fel: vor dispărea absolut toate diferențele de clasă, castă, clan sau etnie. Toți vom fi egali, egalitatea de șanse va fi legea fundamentală a socialismului nostru. Va avea fiecare după munca sa, mai apoi, după nevoile sale. Copilăria va fi un cântec, maturitatea o bucurie continuă a muncii creatoare, bătrânețea – vârstă a amintirilor, decorațiilor, aniversărilor glorioase... Să dea Dumnezeu! Eu nu voi apuca această epocă de aur și lumină. Deocamdată, cu mintea cea de pe urmă a românului, mă întreb critic și autocritic: ce facem cu lichelele, proștii și nepricepuții cărora, printr-un miracol ceresc, le-am creat condiții cu totul excepționale de a face carieră și de a înlocui dictatura celor cinstiți, inteligenți și pricepuți? Ce măsuri de Deparazitare, Deratizare, Dezinfectare, ce măsuri DDD are pregătite generația voastră ca să nu greșescă cumva acest fatal start istoric? Fiindcă o eroare politică se poate face într-un singur an, repararea ei va cere însă cel puțin o jumătate de secol... Omul e scop, dragul meu, nu e mijloc. Omul e cheia de boltă a viitorului, iar Poporul trebuie să fie sita și frâna oricărei Puteri. Fără omul ca scop și poporul ca mijloc, nimic trainic și bun nu se poate face.

— Totuși, mă încăpățânați, toate semnele indică un mare dezgheț, o uriașă cotitură antidogmatică spre adevărul spus în gura mare, spre omenia ca ideal, spre progresul real, și nu cel